

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA DOWODZENIA

JAWNE

~~Do użytku
sztabowego~~

~~XXXXXXXXXX~~

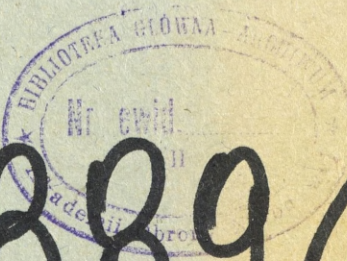
Egz. nr 1

Ppłk dr Bogdan TARASIUK

ZASADY DOWODZENIA WOJSKAMI

Wykład

48891

WARSZAWA

1986

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA DOWODZENIA

JAWNE

~~Do użytku
stabilizacji~~

[Redacted]

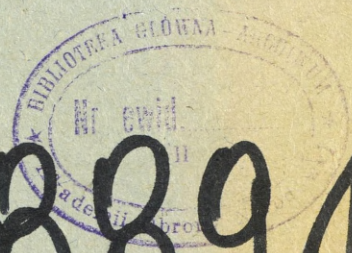
Egz. nr 1

Pplk dr Bogdan TARASIUK

ZASADY DOWODZENIA WOJSKAMI

Wykład

[Redacted] 48891

ZATWIERDZAM
SZEFE KATEDRY DOWODZENIA

płk doc.dr Teofil WÓJCIK

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

~~Protokół~~
~~st. 12657~~
~~_____~~
Egz.nr 1..

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 54305

PLAN - KONSPEKT

do przeprowadzenia wykładu ze słuchaczami I kursu

I. Temat: ZASADY DOWODZENIA WOJSKAMI

- II. Cel: 1. Zapoznać słuchaczy z: przedmiotem, zadaniami i strukturą teorii dowodzenia wojskami oraz ogólnymi zasadami dowodzenia wojskami
2. Dać słuchaczom podstawę do samodzielnego studiowania problematyki dowodzenia.

III. Czas: 2 godziny lekcyjne /90 min./

IV. Metoda: Wykład

V. Zabezpieczenie materiałowe wykładu:

a/ Diapozytywy:

1. Zakres służby sztabów.
2. Zakres przedmiotowy służby sztabów I kursu.
3. Definicja teorii dowodzenia.
4. Rola teorii dowodzenia.
5. Przedmiot teorii dowodzenia.
6. Zakres teorii dowodzenia.
7. Pojęcie - kierowanie.
8. Pojęcie - dowodzenie.
- 8a. Pojęcie - zarządzanie.
9. Prawa dowodzenia.
10. Zasady dowodzenia.
11. Wymagania stawiane dowodzeniu.

12. Pojęcie systemu dowodzenia.
13. Części składowe systemu dowodzenia.
14. Rodzaje pracy zautomatyzowanego systemu dowodzenia.

b/ Schematy:

1. Organizacja stanowisk dowodzenia.

VI. Plan wykładu:

1. Uwagi wstępne. - 10 min.
2. Teoria dowodzenia wojskami. - 15 min.
  - 2.1. Miejsce i rola teorii dowodzenia wojskami w systemie innych dyscyplin naukowych.
  - 2.2. Przedmiot, zadania i struktura teorii dowodzenia wojskami.
3. Dowodzenie wojskami. - ¹⁵20 min.
  - 3.1. Pojęcie ogólne.
  - 3.2. Prawa dowodzenia wojskami.
  - 3.3. Zasady dowodzenia wojskami.
4. Systemy dowodzenia wojskami - 30 min. / 35 min. /
  - 4.1. Pojęcia ogólne.
  - 4.2. Organy dowodzenia.
  - 4.3. Stanowiska dowodzenia.
  - 4.4. Automatyzacja procesu dowodzenia.
5. Zakończenie - 10 min. / 5 min. /

VII. PRZEBIEG WYKŁADU:

1. Uwagi wstępne

Służba sztabów ogólnowojskowych obejmuje zagadnienia dotyczące treści i organizacji pracy sztabu w procesie dowodzenia wojskami.

Do zagadnień tych należą:

- przeznaczenie i rola sztabu w procesie dowodzenia wojskami;
- ogólne obowiązki i struktura organizacyjna sztabu;
- podział pracy w sztabie i jego stosunek do innych organów dowodzenia;
- metody pracy dowódcy i sztabu w czasie przygotowania walki i jej prowadzenia;
- organizacja stanowiska dowodzenia wojskami i praca na nich;
- treść dokumentów bojowych i zasady ich opracowania.

W wyniku studiów materiałów ze służby sztabów słuchacze na pierwszym roku studiów powinni:

Z n a ć :

- podstawowe zagadnienia nauki o dowodzeniu i jej miejsce w systemie innych dyscyplin naukowych;
- istotę, treść i zasady dowodzenia wojskami;
- organizację, przeznaczenie i obowiązki sztabu pułku jako głównego organu dowodzenia wojskami;
- wymagania stawiane sztabowi i podział obowiązków w sztabie pułku;
- zasady współpracy sztabu pułku z innymi organami dowodzenia;
- organizację i funkcjonowanie polowego systemu dowodzenia pułku;

- zasady planowania i organizowania działań bojowych na szczeblu pułku;
- zasady planowania marszu pułku;
- zasady organizacji i podstawowe metody pracy sztabu pułku podczas przygotowania i prowadzenia działań bojowych;
- zasady zbierania, opracowania i przekazywania informacji;
- zasady pracy na mapie i opracowania dokumentów bojowych.

U m i e ć :

- oceniać sytuację i dokonywać realnych kalkulacji czasowo-przestrzennych i obliczeń taktycznych /w tym: kalkulacji marszu, przegrupowania, wprowadzenia do walki drugich rzutów, forsowania i przeprawy przez przeszkody wodne, obliczania ilościowo-jakościowych stosunków sił/;
- przygotować i składać dowódcy meldunki z danymi do decyzji i meldunki o sytuacji;
- planować i organizować marsz oraz działania bojowe w różnych warunkach ze szczególnym uwzględnieniem przełamania obrony nieprzyjaciela, walki z jego odwodami;
- koordynować pracę szefów rodzajów wojsk w zakresie planowania działań bojowych;
- organizować system dowodzenia pułku i kierować nim podczas przygotowania i prowadzenia walki;
- planować i organizować odtwarzanie zdolności bojowej pododdziałów i likwidacji skutków uderzeń broni jądrowej ze szczególnym uwzględnieniem odtwarzania systemu dowodzenia;
- opracowywać w krótkim czasie i na wysokim poziomie kultury sztabowej, dokumenty bojowe a szczególnie: decyzję dowódcy pułku, rozkaz bojowy, wstępne zarządzenia bojowe, zarządzenia bojowe, meldunki bojowe oraz kalendarzowy plan przygotowania walki, plan rekonesansu, grafiki przepraw.

Program zajęć ze służby sztabów Katedra Dowodzenia realizuje w ciągu 60 godz. dydaktycznych na kursie ogólnowojskowym i 54 godzin dydakt. na kursach specjalistycznych, przeznaczając na:

- wykłady 5 godzin;
- seminaria 4 godziny;
- zajęcia praktyczne 4 godziny;
- pokaz stanowisk dowodzenia dywizji pułku 6 godzin;
- ćwiczenia grupowe 41 /36/ godzin.

Poza tym katedra uczestniczy w realizacji zadań szkoleniowych ze służby sztabów we wszystkich ćwiczeniach w terenie prowadzonych na I kursie.

Program szkolenia ze służby sztabów na I kursie zakończony jest kolokwium.

Charakterystyka podstawowej literatury przedmiotu:

1. "Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych PRL" - część I /dywizja, pułk/. Rozdział 2. Dowodzenie wojskami - numer bibl. Pf. 21910.
2. Regulamin sztabów /tymczasowy/ - nr bibl. 021111.
3. "Dowodzenie dywizją /pułkiem/ w działaniach bojowych"
  - część I - Zasady ogólne, numer bibl. 01063;
  - część II - Praca sztabu ogólnowojskowego, nr bibl. 01443;
  - część III - Wzory dokumentów bojowych pułku, nr bibl. Pf. 1235;
  - część V - Wzory pisemnych dokumentów bojowych sztabu pułku i dywizji w języku rosyjskim, nr bibl. Pf. 1424.
4. Instrukcja pracy na mapie nr bibl. Pf. 1743.
5. Podstawowe normy i pojęcia taktyczne oraz ich wykładnia nr bibl. 01864.

2. Teoria dowodzenia wojskami^{x/}

* Teoria dowodzenia wojskami jest to zbiór usystematyzowanych wiadomości, to jest praw, twierdzeń, hipotez, postanowień regulaminów i innych przepisów dotyczących dowodzenia wojskami, tworzących uporządkowaną i logicznie spójną całość. Pozostaje ona w ścisłym związku z praktyką dowodzenia.

Teoria dowodzenia wojskami staje się samodzielną nauką wchodzącą w skład nauki wojennej.

Jej głównym zadaniem jest rozwiązywanie wszystkich zagadnień związanych z dowodzeniem wojskami oraz opracowanie zaleceń doskonalących praktyczną realizację zadań dowodzenia zarówno w okresie wojny jak i pokoju.

2.1. Miejsce i rola teorii dowodzenia wojskami w systemie innych dyscyplin naukowych.

Biorąc za podstawę, że teoria dowodzenia wojskami jest systemem naukowo uzasadnionych praw, zasad i uogólnień dotyczących dowodzenia wojskami zarówno w czasie wojny, jak i w okresie pokojowym, można stwierdzić, że jest ona teorią kompleksową integrującą wszystkie problemy związane z dowodzeniem wojskami.

Powyższe pozwala wnioskować, że teoria dowodzenia jest jedną z głównych dyscyplin nauki wojennej, wchodzącą w skład nauk wojskowych.

Dyscyplina ta jest ściśle powiązana z naukami technicznymi i społecznymi, a także szeroko wykorzystuje dorobek wielu innych

-----
x/ Opracowano na podstawie pracy badawczej pt. "Dowodzenie wojskami w warunkach pokojowych" realizowanej przez Katedrę Dowodzenia" - nr bibl. Pf. 1919.

nauk, np. prakseologii, teorii organizacji i kierowania, cybernetyki, informatyki, psychologii, matematyki itp.

Ponadto teoria dowodzenia jest ściśle powiązana z wszystkimi dyscyplinami nauk wojskowych, a szczególnie ze:

- strategią wojskową;
- sztuką operacyjną;
- taktyką wojsk i rodzajów sił zbrojnych;
- organizacją sił zbrojnych.

* Rola teorii dowodzenia sprowadza się głównie do prowadzenia kompleksowych badań prawidłowości i zasad dowodzenia w każdej dziedzinie działalności wojskowej, jak też ich opracowania w formie praktycznych zaleceń i wskazań. Zalecenia i wskazania te obejmują działalność dowódców i organów dowodzenia zarówno w czasie pokoju, jak i wojny. Aby teoria dowodzenia spełniała należycie swoją rolę, powinna wyprzedzać praktykę dowodzenia.

2.2. Przedmiot, zadania i struktura teorii dowodzenia wojskami.

Dotychczasowy stan wiedzy i poglądy wielu autorów,^{1/} zarówno w kraju jak i za granicą, pozwalają wysunąć wniosek, że przedmiotem teorii dowodzenia jest organizacja, struktura, skład, funkcjonowanie i rozwój systemów dowodzenia, ~~z uwzględnieniem~~

Teoria ta bada również wpływ i znaczenie cech osobowych dowodzących i dowodzonych na efektywność zadań dowodzenia.

Głównym przedmiotem badań teorii dowodzenia wojskami są prawa i zasady dowodzenia oraz organizacyjne formy i metody dowodzenia.

1/ Por. np.:

1. Kulińczuk, Rozważania o teorii dowodzenia, Myśl Wojskowa nr 4/71 s.3-11.

2. Koleszyński, Zarys nauki o dowodzeniu, Zespół Teorii Walki WAT, nr 2/1969r.

3. Piotrowski, Uwagi do rozważań nad teorią dowodzenia, Myśl Wojskowa nr 4/82 s. 19-27.

4. Morawski, Nowakowski, Rozprawa doktorska, ASG 1978r.

5. Morozow, Opracowanie teorii dowodzenia wojskami, Przegląd Informacyjny nr 4/72 ASG.

Zasadniczym celem teorii dowodzenia jest, w oparciu o wszechstronne badania naukowe, zbudować i opracować, a następnie rozwijać system praw, zasad, wymagań i innych uogólnień w zakresie dowodzenia wojskami podczas pokoju i wojny.

Do zasadniczych zadań teorii dowodzenia można zaliczyć:

- studiowanie i uogólnianie doświadczeń dowodzenia wojskami w minionych wojnach i konfliktach zbrojnych oraz w praktyce szkoleniowej w okresie pokojowym;
- wykrywanie i badanie obiektywnych praw dowodzenia wojskami oraz doskonalenie i aktualizowanie na tej podstawie zasad dowodzenia wojskami;
- ustalanie i ocenianie zasadniczych sprzeczności w dowodzeniu wojskami;
- określanie czynników mających wpływ na dowodzenie wojskami;
- określanie kierunków dalszego doskonalenia dowodzenia wojskami;
- opracowanie metodologicznych podstaw teorii dowodzenia;
- opracowanie jednolitej terminologii z zakresu dowodzenia wojskami.

* Dostępne publikacje wskazują, że teoria dowodzenia obejmuje następujące, wzajemnie ze sobą powiązane specjalności /części/:

- teoretyczne podstawy dowodzenia;
- systemy dowodzenia i kierowania środkami walki;
- organy dowodzenia;
- techniczne podstawy dowodzenia;
- metodyczne podstawy dowodzenia;
- metodologiczne podstawy oceny efektywności dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki.

Wymienione specjalności - oprócz pierwszej - zawierają dwa aspekty: aspekt teoretyczny i aspekt praktyczny zagadnień dotyczących dowodzenia wojskami. Natomiast specjalność pierwsza zawiera tylko ujęcie teoretyczne i przyjmuje się, że jest ona najważniejszą częścią teorii dowodzenia.

3. Dowodzenie wojskami

3.1. Pojęcia ogólne

W codziennej praktyce, jak i też w opracowaniach dotyczących działalności sił zbrojnych, a w tym głównie działalności dowódców i organów dowodzenia stosowane są między innymi następujące pojęcia:

- kierowanie;
- dowodzenie;
- zarządzanie.

* Przez pojęcie kierowanie /ludźmi/ zazwyczaj rozumie się działanie powodujące zachowanie się człowieka lub ludzi zgodnie z celami kierującego.

a/ Celem kierowania wojskami w okresie pokojowym jest głównie utrzymanie pododdziałów, oddziałów, związków i dowództw oraz innych jednostek wojskowych i organów dowodzenia w ciągłej gotowości i zdolności bojowej do wykonywania zadań zgodnie z ich przeznaczeniem.

b/ Celem kierowania w okresie wojny będzie obrona kraju.

5.9. Dowodzenie i zarządzanie wojskami są formami kierowania wojskowego. Jedna i druga forma sprawowana jest jednoosobowo. Różnią się głównie zakresem władzy.

* Dowodzenie wojskami - to ukierunkowana działalność dowódców, sztabów, organów politycznych, szefów rodzajów wojsk i służb mająca na celu utrzymanie wojsk w ciągłej gotowości i zdolności

bojowej, przygotowanie ich do walki oraz kierowanie nimi w czasie jej prowadzenia. /Reg. walki str. 41 /

Dowodzenie jest podstawową formą kierowania wojskami.

Zasadniczym celem dowodzenia jest:

a/ W okresie pokoju: zabezpieczenie osiągnięcia maksymalnych efektów w realizacji przedsięwzięć zapewniających uzyskanie i utrzymanie na wysokim poziomie gotowości bojowej i zdolności do realizacji zadań podległych wojsk, zgodnie z ich przeznaczeniem.

b/ W okresie wojny: zapewnienie osiągnięcia maksymalnej efektywności podległych wojsk w czasie prowadzenia operacji i walki oraz terminowe wykonanie zadań przy jak najmniejszych stratach własnych.

Dowodzenie wojskami w swojej treści, zarówno w warunkach wojny jak i pokoju jest bardzo złożone.

Obejmuje ono:

- ciągle zdobywanie, zbieranie, studiowanie i uogólnianie danych o sytuacji;
- powzięcie decyzji;
- stawianie zadań podwładnym;
- planowanie operacji i walki /a w warunkach pokoju - planowanie bieżącej działalności podległych organów dowodzenia i wojsk/;
- organizowanie i utrzymanie ciągłego współdziałania, zabezpieczenia bojowego, technicznego i tyłowego;
- utrzymanie gotowości i zdolności bojowej wojsk;
- prowadzenie pracy politycznej;
- organizowanie systemu dowodzenia;
- kierowanie przygotowaniem oddziałów i pododdziałów do walki;
- stałe kontrolowanie wykonywania zadań przez oddziały i pododdziały oraz udzielanie im pomocy.

Podstawą dowodzenia jest decyzja dowódcy.

* 3.2. Prawa dowodzenia wojskami.

Jednym z podstawowych czynników warunkujących efektywne dowodzenie wojskami w okresie wojny i pokoju jest znajomość i właściwe zrozumienie przez dowódców i oficerów organów dowodzenia obiektywnych praw właściwych dla dowodzenia wojskami.

Wiedza w zakresie dowodzenia na obecnym etapie, pozwala wyróżnić następujące prawa występujące w sferze dowodzenia wojskami:

1. Zależność form i metod dowodzenia od struktury organizacyjnej sił zbrojnych i materiałowo-technicznej bazy dowodzenia.
2. Jedność organizacyjna metodycznych podstaw na wszystkich szczeblach dowodzenia.
3. Zachowanie proporcjonalności i optymalności w stosunku do wszystkich systemów dowodzenia i elementów w nich występujących.
4. Zgodność systemów dowodzenia wojsk przydzielonych i współdziałających oraz ich technicznych środków dowodzenia.
5. Jednolitość i współzależność stosowanych kryteriów efektywności dowodzenia wojskami.
6. Zgodność co do ilości potrzebnego i dysponowanego czasu przy określaniu zadań dowodzenia.
7. Zależność efektywności zadań dowodzenia od ilości i jakości uwzględnianych informacji.

Twórcze stosowanie praw dotyczących dowodzenia pozwała:

- świadomie kształtować warunki dla pomyślnego ich działania;
- we właściwym czasie przewidywać rozwój zdarzeń mających wpływ na dowodzenie;
- wypracowywać uzasadnione i realne cele do osiągnięcia;
- podejmować decyzje pozwalające jak najlepiej zorganizować

działalność wojsk w okresie pokoju i w okresie wojny.

3.3. Zasady dowodzenia wojskami.

Do podstawowych zasad dowodzenia wojskami należą:

- 1/ jednoosobowość;
- 2/ centralizacja dowodzenia;
- 3/ umiejętność analizowania sytuacji, wyciągania właściwych wniosków i przewidywania rozwoju wydarzeń;
- 4/ znajomość żołnierzy, ich wartości moralnych i bojowych, odpowiednie wykorzystanie wartości podległych dowódców;
- 5/ wysoki stopień organizacji oraz operatywność i twórczość w pracy dowódcy i sztabu;
- 6/ stanowczość i konsekwencja wcielania w życie powziętych decyzji i opracowanych planów;
- 7/ odpowiedzialność osobista dowódców za powzięte decyzje.

W dowodzeniu obowiązuje:

- sprawiedliwość;
- zaufanie i lojalność;
- poczucie odpowiedzialności;
- bezwzględna wymagalność;
- karność.

J e d n o o s o b o w o ś ć dowodzenia polega na osobistym podejmowaniu decyzji przez dowódcę. Tylko dowódca ma prawo i obowiązek terminowego powzięcia decyzji i postawienia zadań wykonawcom oraz użycia niezbędnych sił, i środków dla pomyślnego ich wykonania. Równocześnie zasada ta nakłada na dowódcę całkowitą odpowiedzialność za rezultaty działań podległych wojsk.

Jednoosobowość dowodzenia pozwala także na wszechstronne, kolegialne rozważenie poszczególnych elementów decyzji. Dowódca w swojej pracy może i korzysta z doradztwa i pomocy swoich

zastępców, oficerów sztabu i innych osób funkcyjnych. Ci zaś - po podjęciu decyzji przez dowódcę - działają zgodnie z jego ustaleniami.

C e n t r a l i z a c j a dowodzenia wiąże się ściśle z jednoosobowym dowodzeniem.

Istota tej zasady polega na ukierunkowaniu przez dowódcę i sztab wysiłków podległych wojsk, stosownie do zamiaru i planu działania, dla osiągnięcia ogólnego celu.

Charakter współczesnej walki, prowadzonej wspólnie przez różne rodzaje sił zbrojnych, rodzaje wojsk wymaga skoordynowanego ich użycia, wymaga to centralizacji dowodzenia z jednoczesnym pozostawieniem podwładnym inicjatywy w określeniu sposobów wykonania otrzymanych zadań.

Stosowanie tej zasady powinno odbywać się w sensownych granicach. Bowiem, im mniej jest czasu na przygotowanie walki oraz im bardziej są sprawne i doświadczone podległe organy dowodzenia, tym stopień centralizacji powinien być mniejszy.

U m i e j ę t n o ść a n a l i z o w a n i a s y - t u a c j i i wyciągania właściwych wniosków i przewidywania rozwoju wydarzeń jest podstawą wypracowania słusznych decyzji. Niezbędna przy tym jest głęboka wiedza o sztuce wojennej, o prawach walki a także gruntowna znajomość możliwości bojowych uzbrojenia i technicznych środków dowodzenia wojsk własnych oraz nieprzyjaciela. Nadto konieczne jest mistrzowskie opanowanie metody dydaktycznego myślenia oraz metod analizy i syntezy porównawczej i eksptropolacji.

Aby właściwie, zgodnie z przeznaczeniem i możliwościami bojowymi wykorzystać w walce posiadane siły i środki niezbędna jest gruntowna znajomość żołnierzy, ich wartości moralnych i bojowych, znajomość możliwości i odpowiednie wykorzystanie umiejętności podległych dowódców.

Jedynie wysoki stopień organizacji oraz operatywność i twórczość w pracy dowódcy i sztabu umożliwiają planowanie i organizowanie działań bojowych w ograniczonym do minimum czasie. Znaczenie tej zasady nabiera obecnie szczególnie doniosłego znaczenia.

Interpretacja pozostałych zasad /6 i 7/ dowodzenia wynika z ich treści, stąd też zostanie pominięta w dalszych rozważaniach.

Przed dowodzeniem wojskami stawiane są następujące wymagania: powinno ono być trwałe, ciągle, operatywne i skryte.

Trwałość i ciągłość dowodzenia polega na zapewnieniu dowódcy i organom dowodzenia możliwości stałego, nieprzerwanego wpływu na przebieg działalności podległych wojsk.

Osiąga się przez:

- nieustanne śledzenie sytuacji;
- właściwe zrozumienie otrzymanego zadania;
- terminowe powzięcie decyzji i precyzyjne postawienie zadań podwładnym;
- posiadanie niezawodnej łączności z podległymi i współdziałającymi pododdziałami /oddziałami/ oraz przełożonym;
- kompleksowe wykorzystanie wszystkich środków dowodzenia i łączności;
- realizację przedsięwzięć obrony własnych systemów dowodzenia;
- umiejętne rozmieszczanie stanowisk dowodzenia i terminowe ich przemieszczanie w toku walki;

- szybkie odtwarzanie naruszonego dowodzenia.

Operatywność dowodzenia polega na terminowej i skoordynowanej realizacji przedsięwzięć dowodzenia, które zapewniają wykonanie zadania i osiągnięcie założonego celu.

Osiąga się ją przez:

- stałą znajomość sytuacji i szybkie reagowanie na jej zmiany;
- terminowe korygowanie powziętej decyzji i zadań postawionych podwładnym;
- stosowanie przez dowódców i sztaby racjonalnych metod pracy oraz terminowe wykonywanie zadań, zapewniających uprzedzenie nieprzyjaciela w działaniu.

Skryte dowodzenie wojskami polega na zachowaniu w tajemnicy wszystkich przedsięwzięć związanych z przygotowaniem i prowadzeniem walki.

Osiąga się to przez:

- ograniczenie grona osób wtajemniczonych w zamiar walki;
- skryte rozmieszczenie i przemieszczenie stanowisk dowodzenia;
- przestrzeganie zasad prowadzenia rozmów przez telefoniczne środki łączności;
- wykorzystanie łączności utajnionej;
- szyfrowanie i kodowanie dokumentów, korzystanie z tabel kryptonimów i sygnałów, tabel rozmówniczych, zakodowanych map;
- realizację przedsięwzięć maskowania i dezinformację nieprzyjaciela.

4. System dowodzenia wojskami

4.1. Pojęcia ogólne

System dowodzenia jest to uporządkowana - zgodnie z zasadami sztuki wojennej - całość złożona z organów i środków dowodzenia sprzężonych ze sobą informacyjnie, zapewniająca podejmowanie stosownych decyzji na wszystkich szczeblach organizacyjnych sił zbrojnych oraz ich sprawną, terminową i bezwzględną realizację.

Obejmuje on: organy dowodzenia, stanowiska dowodzenia, system łączności i środki zautomatyzowanego systemu dowodzenia wojskami.

W systemie dowodzenia Sił Zbrojnych PRL, zgodnie z ich strukturą możemy wyróżnić w układzie hierarchicznym:

1. centralny organ dowodzenia;
2. operacyjne organy dowodzenia;
3. organy dowodzenia związków taktycznych;
4. oddziałowe organy dowodzenia;
5. pododdziałowe organy dowodzenia.

W układzie funkcjonalno-specjalistycznym: organy dowodzenia:

1. dowódców;
2. szefów sztabów;
3. dowódców /szefów/ rodzajów wojsk.

4.2. Organy dowodzenia

4.2.1. Centralny organ dowodzenia sił zbrojnych tworzą instytucje centralne, bezpośrednio podporządkowane ministrowi Obrony Narodowej. Każda z tych instytucji ponosi odpowiedzialność za stan określonego działu sił zbrojnych, a w sumie tworzą one organ zwany kierownictwem Ministerstwa Obrony Narodowej.

W kierownictwie MON występują:

- etatowe instytucje centralne;
- nieetatowe organy kolegialne.

Do instytucji etatowych należą:

1. Sztab Generalny WP - trzon kierownictwa MON.
2. Główny Zarząd Polityczny WP.
3. Główny Zarząd Szkolenia Bojowego.
4. Inspektorat Obrony Terytorialnej.
5. Główne Kwatermistrzostwo WP.
6. Służby Techniczne WP /podległe głównemu inspektorowi

techniki/.

7. Departament Kadr MON.

8. Departament Finansów.

9. Dowództwa /szefostwa/ rodzajów wojsk.

10. Instytucje centralne podległe ministrowi lub wice-
ministrom:

- służby podległe Głównemu Kwatermistrzowi WP;
- służby podległe Głównemu Inspektorowi Techniki WP;
- Inspektorat Obrony Cywilnej;
- Inspekcja Sił Zbrojnych;

11. Instytucje ścigania i wymiaru sprawiedliwości:

- Izba Wojskowa Sądu Najwyższego;
- Prokuratura Wojskowa;
- Szefostwo WSW.

Do nieetatowych organów kolegialnych należą:

1. Rada Wojskowa MON.

2. Zespół MON.

3. Rada Wychowania Fizycznego, Sportu i Turystyki.

4. Kolegia instytucji centralnych podległych wiceministrom
Obrony Narodowej.

5. Rady naukowe, komitety, komisje.

Na okres wojny do dowodzenia wydzielonym z sił zbrojnych frontem wydziela się ze Sztabu Generalnego, Głównego Zarządu Szkolenia Bojowego i pozostałych etatowych instytucji MON oraz Akademii Sztabu Generalnego WP - dowództwo frontu.

4.2.2. Organem dowodzenia szczebla operacyjnego jest Dowództwo Okręgu Wojskowego.

Dowództwo Okręgu Wojskowego, na czas wojny, tworzy ze składu podległych wojsk armię ogólnowojskową i wydziela ze swego składu dowództwo tej armii.

Skład dowództwa OW:

- kierownictwo;
- sztab;
- dowództwo WRiA;
- dowództwo WOPL;
- szefostwo WINż;
- szefostwo WChem;
- Kwatermistrzostwo;
- służby techniczne;
- oddział kadr;
- oddział finansów;
- kontrola gospodarcza;
- wydział prawny.

Głównym organem kierowania dowódcy okręgu oraz planowania i koordynacji jest sztab okręgu /sztab armii/.

4.2.3. Organy dowodzenia związków taktycznych

Podstawowym związkiem taktycznym występującym w większości rodzajów sił zbrojnych jest dywizja. Posiada ona stały skład organizacyjny, obejmujący oddziały różnych rodzajów wojsk, przeznaczone bezpośrednio do prowadzenia walki oraz do jej zabezpiecze-

nia.

Typowym modelem strukturalnej i funkcjonalnej budowy organu dowodzenia związków taktycznych jest dowództwo dywizji. Funkcjonuje ono w niezmiennym modelu zarówno w okresie pokoju jak i wojny.

W układzie funkcjonalno-specjalistycznym w dowództwie dywizji wyróżniamy: dowódcę, szefa sztabu z podległym mu sztabem, zastępcą dowódcy dywizji ds. politycznych z podległym mu wydziałem politycznym, zastępców dowódcy - kwatermistrza i szefa służb technicznych z podległymi im oficerami i służbami, zastępcę ds. liniowych, szefów rodzajów wojsk.

Głównym organem dowodzenia dowódcy dywizji jest sztab dywizji podległy bezpośrednio szefowi sztabu.

4.2.4. Organy dowodzenia oddziału

Typową jednostką organizacyjną występującą we wszystkich rodzajach sił zbrojnych jest pułk.

W zależności od zadań, wyposażenia i organizacji pułk może być oddziałem ogólnowojskowym lub oddziałem określonego rodzaju wojsk /np. artylerii, łączności itp./.

W składzie pułku ogólnowojskowego występują pododdziały różnych rodzajów wojsk przeznaczone do bezpośredniego prowadzenia walki, a także pododdziały przewidziane do realizacji zabezpieczenia działań bojowych.

Poszczególnym ogniwom struktury organizacyjnej pułku odpowiadają ogniwa struktury organizacyjnej jego organu dowodzenia.

Struktura organizacyjna dowództwa pułku:

- dowódca pułku;
- szef sztabu z podległym mu sztabem;

- zastępca ds. politycznych z podległą mu sekcją polityczną;
  - zastępca dowódcy ds. liniowych;
  - zastępca dowódcy - szef służb technicznych z podległymi mu oficerami;
  - zastępca dowódcy - kwatermistrz z podległymi mu oficerami.
- Całokształtem działalności pułku kieruje dowódca pułku podlegający bezpośrednio dowódcy dywizji. Głównym organem dowodzenia dowódcy pułku jest sztab, kierowany przez szefa sztabu.

4.3. Stanowiska dowodzenia

Do dowodzenia w okresie wojny, z organów dowodzenia poszczególnych szczebli oraz podległych im oddziałów /pododdziałów/ łączności i zabezpieczenia, tworzone są poszczególne stanowiska dowodzenia.

Na szczeblu frontu tworzy się SD, ZSD, TSD i doraźnie PSD, WSD i PPD.

Na szczeblu armii tworzy się SD, ZSD, TSD i doraźnie PSD, WSD i PPD.

Na szczeblu dywizji tworzy się SD, TSD i WSD, doraźnie PPD, który jest częścią składową SD.

Na szczeblu pułku tworzy się SD i TSD, doraźnie POD.

System dowodzenia w okresie pokoju opiera się na stałych miejscach dyslokacji poszczególnych organów dowodzenia oraz GWŁ.

5. Zakończenie

a/ Dowodzenie jest procesem złożonym, w którym główną rolę odgrywa dowódca.

b/ W związku z wprowadzeniem do wyposażenia wojsk coraz to doskonalszych środków walki, o zwiększonej celności i sile rażenia, donośności i szybkości działania i ruchliwości następują przemiany w charakterze i sposobach prowadzenia działań bojowych, a te z kolei powodują konieczność permanentnego doskonalenia dowodzenia wojskami.

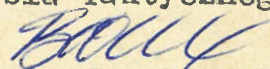
c/ Dowodzenie staje się coraz bardziej złożone i trudne. Stawiane są przed nim coraz większe wymagania zarówno w zakresie trwałości i ciągłości, jak i operatywności i skrytości.

W warunkach ciągle zmniejszającej się ilości czasu na przygotowanie działań bojowych szczególnego znaczenia nabiera operatywność dowodzenia oraz automatyzacja dowodzenia.

d/ Z wymagań stawianych dowodzeniu wynika konieczność stosowania takich technik dowodzenia i metod pracy organów dowodzenia, które zapewnią dowódcy powzięcie na czas określonych decyzji, a podległym wojskom wystarczającą ilość czasu na zorganizowanie działań bojowych.

OPRACOWAŁ

Kierownik Zakładu Służby Sztabów
Szczebla Taktycznego

ppłk dr Bogdan TARASIUK

Wydrukowano w 3 egz.

Egz.nr 1-3 - Bibl.Nauk.ASG WP
Wyk. ppłk Tarasiuk
/tel.13946/
Druk.B.K. dn. 28.01.86r.
Nr ks. Pf. 6/KD/86

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

